Міністерство екології та природних ресурсів України
Державне агентство водних ресурсів України
Національний університету водного господарства та природокористування
Громадська рада при Мінприроди України
Державна екологічна академія післядипломної освіти
Житомирський національний агроекологічний університет
Інститут водних проблем і меліорації
Вінницький національний технічний університет
Інститут агроекології і природокористування
Міжнародна академія наук екології та безпеки життєдіяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування
Інститут сільського господарства Полісся
Ecological association "West Polissia – Wetland"
Радіобіологічне товариство України
Всеукраїнська громадська організація "Чиста хвиля"
Громадська організація "Центр сучасних інновацій"
Громадська організація "Зелене партнерство"
ГО "Асоціація молодих екологів України"

"ВОДА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ"

Збірник статей

Науково-практичної конференції із міжнародною участю

5-8 липня 2017 року

м. Рівне

ББК ф.4

Видається за рішенням організаційного комітету конференції
(протокол № 2 від 29 липня 2017 р.)

"Вода: проблеми та шляхи вирішення". Збірник статей Науково-практичної конференції із міжнародною участю, м. Рівне, 5-8 липня 2017 року. – Житомир: Вид-во ЕЦ «Укрекобіокон», 2017. – 310 с. іл..

Збірник містить матеріали досліджень вчених теоретичного і практичного характеру з актуальних питань проблем якості води, охорони водних об'єктів, систем і спорудження водовідведення, гідромеліорації земель, раціонального використання водних ресурсів, а також актуалізації та привернення уваги громади до якості гідросфери, як передумови продуктивної економіки і соціального добробуту людей

Матеріали статей можуть використовуватись керівниками державних установ, спеціалістами, аспірантами, науковими співробітниками, студентами вищих навчальних закладів.

Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори наукових статей.

Збірник підготовлено з оригіналів статей авторів без літературного редагування.

© Колектив авторів, 2017

ЗМІСТ

H.Tkachenko, K. Pałczyńska-Guguła, N. Kurhaluk
THE MACROELEMENTS CONTENT IN THE MUSCLE TISSUE OF SEA TROUT (SALMO TRUTTA L.) FROM TRIBUTARIES OF SŁUPIA RIVER (MIDDLE POMERANIA, NORTHERN POLAND) 10

Usaty S.V., Usata L.G.
WATER QUALITY FOR DRIP IRRIGATION 18

Боліла Н.О., Сидоренко О.В., Коротецький В.П.
ОЦІНКА СПОЖИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЧОРНОМОРСЬКОЇ АКУЛИ КАТРАН З МЕТОЮ ВИКОРИСТАННЯ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ 20

Бондарчук О.В., Кватернюк С.М., Петрук В.Г.
АНАЛІЗ СТАНУ ВОДНОГО ОБ'ЄКТУ НА ОСНОВІ РОЗРАХУНКІВ ПЕРВИННОЇ ПРОДУКЦІЇ МАКРОФІТІВ 25

Борисюк Б.В., Борисюк О.Б.
ВПЛИВ ПОЛІГОНУ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ М. ЖИТОМИР НА ЯКІСТЬ ВОДИ ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ 30

Бортнік Т.П., Шевчук М.Й., Гаврилюк В.А., Бортнік А.М.
ХІМІЧНИЙ СКЛАД ВОДИ У МЕЛІОРАТИВНИХ КАНАЛАХ РАТНІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 35

Войтенко Л.В., Копілевич В.А.
МІНІМАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ВОДИ ТА ЇЇ КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ТЕРИТОРІЙ 38

Войтович Н.Г., Бучко А.М.
ГІДРОЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСЧТИКА РІЧКИ СТАВЧАНКА В УМОВАХ АНТРОПОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ 44

Волкова О.М., Беляєв В.В., Пришляк С.П., Пархоменко О.О.
СУЧАСНІ РІВНІ РАДІОНУКЛІДНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ГІДРОБІОНТІВ ВОДОЙМ УКРАЇНИ У ВІДДАЛЕНИЙ ПІСЛЯ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС ЧАС 49

Гарбарчук А.С., Давидова І.В.
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПОБУТОВИХ ШАМПУНІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ 53

Гойванович Н., Орищак І.
ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ КРИНИЧНИХ ВОД СЕЛА БОЛЕХІВЦІ ДРОГОБИЦЬКОГО РАЙОНУ 59

Горчинський І.В., Мартинюк І.М., Стаднічук О.М.
ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПРИРОДНИХ ВОД ДОНБАСУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 64

Градович Н.І.
БІОМАГНІФІКАЦІЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У ТРОФІЧНИХ ЛАНЦЮГАХ ПРІСНОВОДНОЇ ГІДРОЕКОСИСТЕМИ 70

Гриб О.М., Лобода Н.С., Яров Я.С., Гриб К.О., Ренгач О.В., Марчук О.В.
ЯКІСТЬ ВОДИ МАЛИХ РІЧОК НА ВОДОЗБОРАХ ХАДЖИБЕЙСЬКОГО ТА КУЯЛЬНИЦЬКОГО ЛИМАНІВ (СВИННА, МАЛИЙ І ВЕЛИКИЙ КУЯЛЬНИК) В УМОВАХ ВОДОГОСПОДАРСЬКИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В ЇХ БАСЕЙНАХ 73

Гусятинська Н.А., Барашовець Я.О., Ременюк О.М.
АНАЛІЗ ЯКОСТІ ВОДИ З ГІРСЬКИХ ДЖЕРЕЛ 79

Гусятинська Н.А., Чорна Т.М.
ПОДАТКОВІ МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВОДОЄМНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ 84

Даус М.Є.
ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОД ПРИТОК РІЧКИ ПРИП'ЯТЬ (УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ) ДЛЯ РИБОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ 89

Дехтяр О.О., Шевчук Я.В., Брюзгіна Н.Д., Ігнатова О.С.
ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВТРАТ ВОДИ ІЗ ЗРОШУВАЛЬНИХ КАНАЛІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ 94

Євтушенко С.П.
МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СЕЛЕКЦІЙНОГО ІНДЕКСУ БАТЬКА.....99

Єгорова Т.М., Шумигай І.В.
ЛАНДШАФТНІ ЗАСАДИ БАСЕЙНОВОГО ПРИНЦИПУ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АГРОЛАНДШАФТІВ.....103

Жовтоног О.І., Поліщук В.В., Діденко Н.О., Бульба Я.О., Салюк А.Ф.
ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ЗРОШУВАНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ ЗА ДАНИМИ НАЗЕМНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ.....108

Загородня С.А., Новохацька Н.А., Радчук В.В.
ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ МОДЕЛІ ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАНУ РІВНЕНСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА 114

Землянська Д.П.
ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОДОВІДВЕДЕННЯ І ДРЕНАЖУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗРОШЕННЯ НА МЕЖИРІЧЧІ ДНІПРО-МОЛОЧНА 118

Зубов А.Р., Зубова Л.Г., Чепурной А.А., Дементьев Д.И.
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ СТОКА ПОЛОВОДЬЯ В БАССЕЙНЕ РЕКИ СЕВЕРСКИЙ ДОНЕЦ.....121

Івасівка А.С., Гойванович Н.К., Масло Н.Я.
ВИВЧЕННЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КРИНИЧНИХ ВОД МІСТА ДРОГОБИЧ.....124

Іляшенко Г.Д.
ОЦІНКА КОРІВ-ПЕРВІСТОК УКРАЇНСЬКИХ ЧЕРВОНОЇ І ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ЕКСТЕР'ЄРОМ.....128

Ківер В.Х., Онопрієнко Д.М.
ЕНЕРГОЗАОЩАДЛИВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА КУКУРУДЗИ НА ПОЛИВНИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ 132

Клименко М.О., Каськів М.В., Хмеляр І.М.
ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....137

Клименко М.О., Прищепа А.М., Бєдункова О.О.
МЕТОДОЛОГІЧНІ РІВНІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БІОМОНІТОРИНГУ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ГІДРОЕКОСИСТЕМ.....141

Климчик О.М., Багмет А.П.
КАРТОГРАФІЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ ВОДНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ 147

Коваленко В.В., Довганенко Д.О.
АГРОГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИЙ МЕТОД РОЗРАХУНКУ ВОЛОГОЗАПАСІВ В ЯКОСТІ ДОПОМІЖНОЇ ЛАНКИ МОНІТОРИНГУ ВОДНИХ РЕСУРСІВ..... 151

Коваленко О.В., Юзюк О.Ю.
САМОУЩІЛЬНЮВАЛЬНІ БЕТОННІ СУМІШІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ГІДРОТЕХНІЧНИХ СПОРУД ВІД ФІЛЬТРАЦІЇ І РУЙНУВАНЬ..... 156

Ковальчук С.В., Михальчук М.А., Рибак В.В.
АНАЛІЗ РІВНІВ ГРУНТОВИХ ВОД ШАЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ ЯК ОСНОВНИЙ ІНДИКАТОР АНТРОПОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ 161

Коломієць С.С., Сидоренко О.О.
ДО СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ МЕЛІОРАТИВНИХ (ДРЕНАЖНИХ) СИСТЕМ ГУМІДНОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ 165

Копилова О.М., Вознюк Н.М.
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА БІОЛОГІЧНІ СИСТЕМИ У ВОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ. ЗЕМНОВОДНІ ЯК ІНДИКАТОРИ СТАНУ ГІДРОЕКОСИСТЕМ 170

Кость М.В.
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОЛОГО-ГЕОХІМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПОВЕРХНЕВИХ ВОД БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР..... 175

Коцюба І.Г.
ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЛЬТРАЦІЙНИХ ВОД ЗВАЛИЩА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ М. ЖИТОМИРА 180

Кропивницька Л.М., Стаднічук О.М.
СЕЗОННА МІНЛИВІСТЬ ТВЕРДОСТІ ВОДИ У ВЕРХІВ'Ї РІЧКИ СТРИЙ 184

Кулина С.Л.
ПРО ЯКІСНИЙ СТАН ШАХТНИХ ВОД ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО ГІРНИЧО-ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ 188

Куцоконь Ю.К., Кобзар Л.І.
РЕОФІЛЬНІ ВИДИ РИБ І МІНОГ ПОЛІСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ 191

Лаврик Р.В., Коваленко Ю.Л.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ, ВИКОРИСТАННЯ Й ВІДТВОРЕННЯ ВОД 194

Левицька В.Д.
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ КАМ'ЯНКА-ДНІПРОВСЬКОЇ ПРОТИФІЛЬТРАЦІЙНОЇ ЗАВІСИ. 196

Левченко В.Б., Шульга І.В., Залевський Р.А.
ВИВЧЕННЯ ГЕНЕЗИСУ СУЧАСНИХ ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ ПО ТИПУ C_4 - C_5 ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ..... 200

Лико Д.В., Лико С.М., Суходольська І.Л., Портухай О.І.
ВПЛИВ СПОЛУК НІТРОГЕНУ НА ФОРМУВАННЯ УГРУПОВАНЬ ПРІСНОВОДНИХ ВОДОРОСТЕЙ..... 205

Лобода Н.С., Тучковенко Ю.С., Гриб О.М., Кушнір Д.В., Отченаш Н.Д.
РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ВОДОЗБОРУ Р. ВЕЛИКИЙ КУЯЛЬНИКТА КУЯЛЬНИЦЬКО ЛИМАНУ У КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ХХІСТОРІЧЧЯ 211

Лопотич Н.Я.
ЧИННИКИ ПОГІРШЕННЯ ЯКОСТІ ВОД І ПРОБЛЕМИ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ У СКОЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЛЬВІВЩИНИ.....217

Максин В.И.
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ВОДОПОТРЕБЛЕНИЯ И ВОДОПОДГОТОВКИ В АГРОСФЕРЕ 220

Михайлов Ю.О., Шевченко А.М., Даниленко Ю.Ю., Лютницький С.М.
КОНЦЕПЦІЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВОДОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 225

Мороз В.В., Шевчук Н.І., Каплінський В.В.
ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЕВИНИ ТА ДРОВ ПАЛИВНИХ НА ПОДІЛЛІ УКРАЇНИ 231

Мосійчук Я.Б.
ПИТАННЯ ДООЧИЩЕННЯ ТА ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУТОВИХ СТІЧНИХ ВОД.....234

Овчаренко І.І., Мокін В.Б.
ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ НОВИХ ЗАДАЧ ВОДНОЇ ПОЛІТИКИ, ОБУМОВЛЕНИХ ЗМІНАМИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ 2016-2017 РР., ЗА ДОПОМОГОЮ ЄДИНОЇ ГІС-ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ БАЗ ДАНИХ І МОДЕЛЕЙ.....239

Орлов О.О.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ВИДОВОГО КОМПЛЕКСУ TRAPA NATANS L. S.L. НА ПРИКЛАДІ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ 245

Пінкіна Т.В., Світельський М.М., Іщук О.В., Федючка М.І.,
МОНІТОРИНГ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕЯКИХ ФІЗІОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ МОЛЮСКІВ LYMNAEA STAGNALIS L. У ТОКСИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....251

Сидоренко В.Л., Демків А.М., Азаров І.С.
ОЦІНКА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНОГО БАСЕЙНУ В ЗОНІ ВПЛИВУ ПОЛІГОНА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ 260

Сидоренко О.О., Цвєтова О.В., Дятел О.О., Тураєва О.В.
СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНИХ ВОД В ЗОНІ ВПЛИВУ ХОТИСЛАВСЬКОГО КАР'ЄРУ В МЕЖАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 264

Суровцев І.В., Копілевич В.А., Галімова В.М.
КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ВОДИ НА ВМІСТ ТОКСИКАНТІВ МЕТОДОМ ІМПУЛЬСНОЇ ІНВЕРСІЙНОЇ ХРОНОПОТЕНЦІОМЕТРІЇ.....268

Тетерук О.О., Тетерук О.Р.
НАКОПИЧЕННЯ РАДІОНУКЛІДІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУРАХ, ВИРОЩЕНИХ НА МЕЛІОРАТИВНИХ ЗЕМЛЯХ 274

Тимченко І.В., Мотигіна В.С., Калюжина І.Є.
КОМП'ЮТЕРНА СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В ПОРТОВИХ КОМПЛЕКСАХ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я 277

Триснюк В.М., Радчук І.В., Атрасевич О.В., Шумейко В.О., Триснюк Т.В.
СУЧАСНІ МЕТОДИ МОНІТОРИНГУ ЛІМНОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ 281

Фещенко В.П., Щербатюк А.Ф.
ГЛОБАЛЬНІ І РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВОДОКОРИСТУВАННЯ.....284

Чобіт М.Р., Васильєв В.П., Токарев В.С., Панченко Ю.В.
УТИЛІЗАЦІЯ ЖИРОВМІСНИХ ЗАБРУДНЕНЬ ІЗ СТІЧНИХ ВОД 291

Штокало С.С., Рало В., Глінська С.О.
РІДКІСНІ ТА ЗНИКАЮЧІ ВИДИ ПРИРОДНОЇ ФЛОРИ КІВЕРЦІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЦУМАНСЬКА ПУЩА» 294

Щербатюк А.Ф., Годовська Т.Б.
ЗАХОДИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ГІДРОЕКОЛОГІЧНОГО РЕЖИМУ Р.УЖ 297

Явнюк А.А., Шевцова Н.Л., Гудков Д.І.
ВПЛИВ ТРИВАЛОСТІ ЛАТЕНТНОГО ПЕРІОДУ ТА РЕЖИМІВ ОПРОМІНЕННЯ НА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ НАСІННЄВОГО ПОТОМСТВА ОЧЕРЕТУ ЗВИЧАЙНОГО З ВОДОЙМ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ 299

Яцик А.В., Гопчак І.В., Нікітюк Д.І., Басюк Т.О.
МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ДОПУСТИМИХ РІВНІВ ВІДБОРУ ВОДИ З МАЛИХ РІЧОК 304

УДК 330.15:351.778.3:[336.22:330:322]

ПОДАТКОВІ МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВОДОЄМНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

*Гусятинська Наталія Альфредівна, професор, д.т.н., **Чорна Тетяна Миколаївна, доцент, к.т.н.

**Національний університет харчових технологій*
***Університет державної фіскальної служби України*

Постановка проблеми. Вода виступає стратегічним і життєво важливим природним ресурсом в системі забезпечення сталого розвитку України. Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» вода належить до природних ресурсів, і знаходить застосування у найрізноманітніших сферах – від продовольчої та енергетичної безпеки держави до охорони здоров'я людини та навколишнього середовища. Водні ресурси виступають системною складовою підвищення рівня соціального добробуту населення та економічного зростання країни.

Незважаючи на несприятливі умови щодо водних ресурсів в Україні практично не реалізуються жорсткі цільові програми стосовно збереження й ощадливого використання запасів води. Навіть з врахуванням деякого зниження, обсяги водоспоживання в країні залишаються достатньо високими. Так, станом на 2015 р. з природних об'єктів забрано 9699 млн. м^3 води, з них 4491 м^3 використано на виробничі потреби, 1267 м^3 – на побутово-питні потреби. Найвищий рівень споживання води характерний для Центральної та Східної України, зокрема Дніпропетровської (1097 млн. м^3), Донецької (1548 млн. м^3), Запорізької (1181 млн. м^3), Херсонської (1466 млн. м^3), Одеської (760 млн. м^3) та Київської областей (722 млн. м^3) [8].

Важлива роль у вирішенні водно-екологічних проблем належить системі фіскального регулювання водокористування, яка на сучасному етапі розвитку продуктивних сил не має достатнього набору методів та важелів, які б дозволили активізувати процеси економії водних ресурсів, запобігти надмірному забрудненню природних водних об'єктів, посилити бюджетонаповнюючу функцію залучення водних ресурсів у відтворювальний процес, забезпечити ефективний перерозподіл водного доходу між бюджетами різного рівня [4].

Актуальність. Україна має значний водоресурсний потенціал, проте за запасами доступних для використання водних ресурсів вважається однією з найменш забезпечених у Європі. Кризовий стан водокористування, катастрофічний екологічний стан водних ресурсів посилюється наявністю в Україні надзвичайно висоководоємних виробництв, а також водоємних технологій, які потребують води у 2-6 разів більше, ніж технології розвинених країн Європи і Америки [1]. Витрати свіжої води в Україні на одиницю виробленої продукції суттєво перевищують такі показники у розвинутих країнах Європи: Франції – у 2,5 рази, ФРН – у 4,3 рази, Великобританії та Швеції – у 4,2 рази [5]. Питоме централізоване водопостачання для населення України теж перевищує показники розвинутих країн.

Відповідно, все більшої актуальності набувають питання, що стосуються управління, раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів. Одним з найефективніших інструментів державної політики є фіскальне регулювання, яке покликане впливати на поведінку водокористувачів з паралельним формуванням інвестиційної основи для реалізації проектів з підтримання розвитку водної галузі. Однак чинна система фіскального регулювання не відповідає цим завданням, що призводить до стабільного порушення норм водного законодавства і відкладає реалізацію стратегічної мети – забезпечення сталого розвитку українського суспільства ще на досить тривалий час [9].

Методологія досліджень. Під час проведення досліджень використано дані державної служби статистики України щодо обсягів споживання води різних категорій,

інформацію Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України щодо якості питної води та стану питного водопостачання, матеріали Національного інституту стратегічних досліджень України, ДП «Укрметртестстандарт», нормативно-правові документи та ін.

Викладення основного матеріалу. Фіскальним інструментом, спрямованим на вилучення природно-ресурсної ренти на користь власника природних ресурсів і стимулювання природокористувачів до зменшення втрат сировини при її видобутку та залученні в господарський обіг, виступає плата за спеціальне використання природних ресурсів. Статтею 13 Конституції України встановлено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу, що вимагає особливого підходу до користування такими об'єктами. Відповідно, рентна плата виконує й соціальну функцію – розподіляє доходи від її використання між всіма членами суспільства.

Наразі більшість природних ресурсів у відтворювальному процесі використовуються інтегрованими об'єднаннями підприємств, які виступають основними природокористувачами. Разом з тим, внаслідок відсутності ставок рентної плати, що відповідають реальній цінності природної сировини, не забезпечується справедливе вилучення ренти на користь бюджетів всіх рівнів. Підприємницькі інтегровані утворення, маючи мільярдні обороти, сплачують символічну рентну плату, що не змушує їх забезпечувати всебічну раціоналізацію використання природних ресурсів [2].

Основними складовими фіскального регулювання природокористування є:

1) фіскальне регулювання використання природних ресурсів (основний інструмент – збори за спеціальне використання природних ресурсів);

2) фіскальне регулювання забруднення навколишнього природного середовища (стягнення екологічного податку за викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, скиди забруднюючих речовин безпосередньо у природні водні об'єкти та за розміщення відходів).

Рентна плата за використання природних ресурсів є складовою доходів Зведеного бюджету України (табл. 1). За період 2010-2016 рр. спостерігається тенденція до збільшення надходжень рентної плати, зумовлена в основному механічним збільшенням нормативів плати за спеціальне використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища внаслідок їх індексації у зв'язку з інфляційними процесами [2].

Таблиця 1– **Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів у 2010-2016 рр.** [3]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів, млн. грн.	12580	14826	17537	28863	33596	41958	46608
Питома вага рентної плати в доходах Зведеного бюджету України, %	4,0	3,7	3,9	6,5	7,4	6,4	6,0
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, млн. грн.	221	270	317	335	624	853	1062
Рентна плата за спеціальне використання води, млн. грн.	883,6	1170,3	1363,2	1475	1265	1108	1398
Рентна плата за користування надрами, млн. грн.	1481	2684	3272	14225	19620	38008	40780
Плата за землю, млн. грн.	9400	10750	12470	12802,9	12083,4	14829	23321

Використання водних ресурсів для забезпечення водою виробничих і сільськогосподарських потреб за допомогою спеціальних пристроїв і установок або використання води без їх застосування, що може істотно вплинути на якісні та кількісні показники стану водних ресурсів, а також користування водними об'єктами для потреб гідроенергетики і водного транспорту належить до спеціального використання водних ресурсів. Спеціальне використання водних ресурсів в Україні здійснюється на платній основі. Накопичення в бюджеті рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів передбачене з метою реалізації проектів щодо підтримання розвитку водної галузі, однак, відсутність достатнього обсягу таких коштів призводить до лише часткового виконання зазначеної функції. Розмір накопичення платежів за спеціальне використання водних ресурсів у 2010-2016 рр. знаходиться в діапазоні 883,6-1398 млн. грн., що становить близько 7-3% Зведеного бюджету України (табл. 1).

Водопостачання в Україні в середньому на 80 % (в окремих регіонах – майже на 100 %) забезпечується з поверхневих джерел (табл. 2).

Таблиця 2 – **Використання свіжої води в Україні у 2015 році, млн. м^3** [8]

Використано свіжої води, всього	у тому числі			
	прісної, всього	з неї		морської
		з поверхневих джерел	із підземних джерел	
7125	6556	5818	738	569

Найбільшими споживачами води виступають промислові об'єкти, сільське та житлово-побутове господарство (табл. 3).

Таблиця 3 – **Середні показники використання води за найбільш водомісткими видами економічної діяльності в Україні за 2010-2015 рр.** [7]

Види економічної діяльності	Забір води з природних водних об'єктів, млн. м^3	Використання свіжої води, млн. м^3	Загальне водовідведення, млн. м^3	Скидання стічних вод в поверхневі водні об'єкти, млн. м^3	Втрати води при транспортуванні, млн. м^3
Промисловість	5274,8	4856,3	4377,8	4235,7	53,2
Сільське господарство	4914,2	2631,3	946,0	879,3	810,5
Житлово-побутове господарство	2908,5	1707,7	1981,0	1917,8	1028,7
Інші види	65,3	194,2	54,5	45,0	4,6
Всього	13162,8	9389,5	7359,3	7077,8	1897,0

Удосконалення системи використання водних ресурсів передбачає врахування певного комплексу чинників, зокрема:

1) природно-ресурсних (запаси поверхневих та підземних вод, щільність водотоків та їх доступність);

2) виробничо-технічних (наявність водозабірних систем, систем водопостачання й водовідведення);

3) інституціональних (інституціоналізовані форми та права власності на більшість водно-ресурсних благ і організаційно-правові форми водогосподарського та водоохоронного підприємництва);

4) фіскальних чинників (плата за спеціальне водокористування та екологічний податок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти).

Серед вказаних факторів основним виступає фіскальне регулювання використання та охорони водних ресурсів, оскільки підвищення нормативів плати за спеціальне водокористування та ставок екологічних платежів за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти стимулює водокористувачів до обмеження надмірного споживання свіжої води та впровадження оборотних систем водоспоживання.

Ставки рентної плати за спеціальне використання води встановлюються статтею 255 Податкового кодексу України. Зокрема плата встановлюється за [6]:

- за спеціальне використання поверхневих вод;
- за спеціальне використання підземних вод;
- за спеціальне використання води для інших потреб.

До водного фонду України належать: 1) поверхневі води (озера, річки, струмки, водосховища, ставки і канали та інші води); 2) підземні води та джерела; 3) внутрішні морські води та територіальне море. Рентна плата за спеціальне використання водних ресурсів справляється за водні ресурси загальнодержавного і місцевого значення. Водні об'єкти загальнодержавного значення – внутрішні морські води та територіальні моря; підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання; поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також притоки всіх порядків; водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до лікувальних територій. До водних об'єктів місцевого значення належать поверхневі води, які знаходяться і використовуються в межах однієї області та не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення; підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

Платниками рентної плати за спеціальне використання води є водокористувачі – суб'єкти господарювання незалежно від форми власності, які використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів (первинні водокористувачі) або від первинних або інших водокористувачів (вторинні водокористувачі), та використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва. Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання.

Слід зазначити, що в системі встановлення нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів наразі спостерігається особливо неоднозначна ситуація. Існуючий басейново-територіальний принцип встановлення нормативів плати за використання поверхневих та підземних вод не враховує повною мірою басейнових умов водокористування, виробничо-технічних передумов постачання та відведення водних ресурсів в окремих сегментах національного господарства, особливості залучення водних ресурсів у відтворювальний процес як матеріально-речової основи готової продукції чи допоміжного компонента [2].

Діюча система фіскального регулювання використання та охорони водних ресурсів не забезпечує в повній мірі вилучення водної ренти, особливо це стосується таких галузей національної економіки, як харчова промисловість, металургія та електроенергетика. В нормативах плати за спеціальне водокористування не враховано галузеві особливості використання водних ресурсів – доцільним є їх збільшення для галузей, в яких вода виступає матеріально-речовою основою готової продукції та джерелом високих прибутків. В першу чергу, це стосується слабоалкогольних та безалкогольних напоїв, обсяги виробництва яких є досить суттєвими (рис. 1).

Крім того, існують передумови для підвищення нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів в таких галузях промислового виробництва, як гірничо-металургійний комплекс, де частка витрат на оплату водних ресурсів у вартості готової продукції коливається в межах 1%. Враховуючи те, що Україна є одним з найбільших експортерів сталі, має місце віртуальний експорт водних ресурсів за кордон, що

повинно відповідним чином відшкодовуватися шляхом зростання їх вартості хоча б до рівня країн ЄС [2].

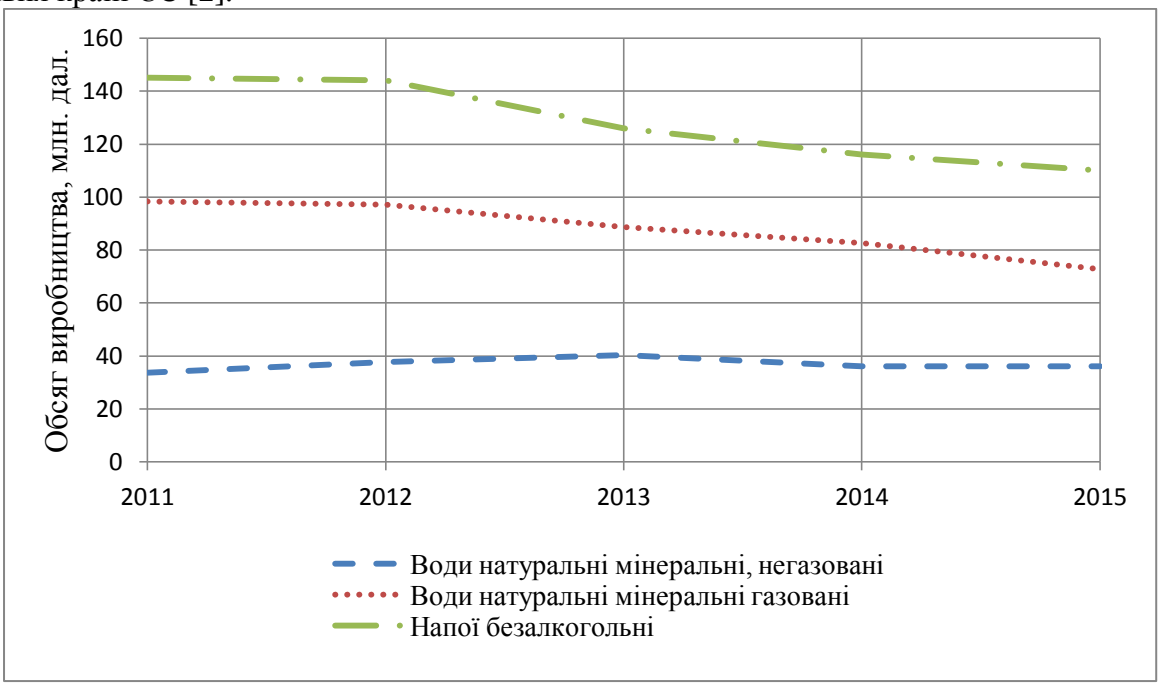


Рис. 1. Виробництво мінеральних вод та безалкогольних напоїв в Україні за 2011-2015 рр. (2014-2015 рр. – без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини зони проведення АТО) [10]

З іншого боку, не повинні суттєво зростати нормативи плати за спеціальне використання поверхневих і підземних у житлово-комунальному господарстві, оскільки це унеможливить закладання інвестиційного компонента в комунальні тарифи. Високий рівень зносу та моральне старіння матеріально-технічної бази водопровідно-каналізаційного господарства, зумовлює значні втрати води при транспортуванні і лягає тягарем на кінцевого споживача водних та водогосподарських послуг.

Відсутня також можливість підвищення нормативів плати за використання водних ресурсів для потреб зрошуваного землеробства, оскільки і сільськогосподарські підприємства, і особисті селянські господарства не в змозі повною мірою їх сплатити внаслідок значних витрат електроенергії на доставку водних ресурсів до зрошуваних полів (держава компенсує лише частину вартості такої електроенергії) [4].

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Таким чином, на сучасному етапі постає питання щодо удосконалення системи фіскального регулювання водокористування, з метою диференціювання інструментів фіскального впливу на різні категорії водокористувачів для стимулювання процесів ощадливого освоєння водно-ресурсного потенціалу. При цьому одним з пріоритетних завдань є впровадження позитивного європейського досвіду, який дозволить враховувати не лише басейнові умови водокористування, а й роль водного ресурсу у виробничому процесі та створенні готової продукції.

В цілому можна відзначити, що роль податків, і рентної плати зокрема, у країнах ЄС істотно відрізняється від існуючої в Україні. Так, в нашій державі на перший план виходить фіскальна функція, проте пріоритет повинен надаватися регулюючій функцій податків, особливо, пов’язаних використанням природних ресурсів. Крім того, європейський формат фіскального регулювання водокористування передбачає значний набір фіскальних регуляторів як у сфері використання, так і у сфері охорони водних об’єктів, що дає можливість розширювати реальну базу стягнення водно-ресурсних платежів та формувати фінансові фонди відтворення водно-ресурсного потенціалу й відновлення об’єктів водогосподарської та водоохоронної інфраструктури.

Серед основних проблем фіскального регулювання використання води можна визначити: 1) відсутність ефективної системи стимулювання раціонального використання води; 2) ігнорування галузевих особливостей використання водних ресурсів.

Удосконалення системи рентних платежів у сфері використання природних ресурсів, зокрема води, повинно бути спрямованим, в першу чергу, на сприяння рентабельності діяльності суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють спеціальне використання природних ресурсів;оптимізацію розподілу природних ресурсів між суб'єктами господарювання; ефективне фінансування природоохоронних заходів за рахунок отриманих рентних платежів.

Список використаних джерел:

1. Аналіз актуальних чинників погіршення якості питного водопостачання в контексті національної безпеки України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1037
2. Голян В. Раціональне використання водних ресурсів: фіскальний аспект / В. Голян, І. Довга // Економіст. – № 1. – 2015. – С. 33-35
3. Голян В. Рента за природні ресурси: скільки грошей отримав І чому ставки рентної плати за користування ними варто переглянути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mind.kiev.ua/openmind/20172923-renta-za-prirodni-resursi-skilki-groshej-otrimav-derzhbyudzhet
4. Левковська І. Екологічна складова фіскального регулювання водокористування / І. Левковська, І. Трачук // Економіст. – № 1. – 2014. – С. 57-59
5. Питна вода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrcsm.kiev.ua/media/umtst_doc/pres_conf/water.pdf
6. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
7. Покуль О.В. Інфраструктурно-інституційне забезпечення раціонального використання водних ресурсів підприємствами України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. – Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне, 2017. – 20 с.
8. Про використання води в Україні та регіонах у 2015 році. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
9. Сазонець І.Л. Ефективне фіскальне регулювання як основа раціонального використання водних ресурсів на підприємствах України/ І.Л. Сазонець, О.В. Покуль // економічний форум. – № 1. – 2016. – С. 208-212
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

УДК 504.4

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОД ПРИТОК РІЧКИ ПРИП'ЯТЬ (УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ) ДЛЯ РИБОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ

Даус Марія Євгенівна

Одеський державний екологічний університет

Вступ. Річки та прісні водойми є середовищем існування багатьох живих організмів, зокрема - риб. Рибні ресурси відіграють важливу роль у постачанні харчування для людини та для водних екосистем. Тиск на рибні ресурси створює рибальство, забудова побережжя та забруднення від діяльності людини, скидання відходів [1]. Найбільше занепокоєння викликає вплив діяльності людини на рибні запаси і середовища існування в прісних водах, а також наслідки для біорізноманіття.